

K. Janoś, A. Kałabunowska, J. Kiwerska, T. Morozowski (red.), *Interesy – wartości – kompromisy. Polityka zagraniczna Niemiec w erze Angeli Merkel*, Instytut Zachodni, Poznań 2022, ss. 445.

Jesień roku 2021 przyniosła zasadniczą zmianę na niemieckiej scenie politycznej. Po wyborach do Bundestagu uformowała się nowa koalicja, po raz pierwszy od 16 lat bez udziału chadecji – CDU. Zmiana zaszła również na stanowisku kanclerza. Dobiegł końca długi okres rządów Angeli Merkel, która już przed wyborami zrezygnowała z ubiegania się o reelekcję.

Zakończenie rządów, zwłaszcza długotrwałych, stanowi pewną cezurę. Jest to automatyczny bodziec do sporządzania analiz, podsumowań, porównań zarówno poszczególnych polityk, jak i całokształtu rządów. Oczywiście nie inaczej wygląda to w kwestii polityki zagranicznej. Cele, priorytety, sukcesy, porażki polityki zagranicznej Niemiec są dla naszego kraju szczególnie ważne. Niemcy to dla Polski największy sąsiad, a jednocześnie partner na arenie Unii Europejskiej, pozostajemy również sojusznikami w ramach NATO. Istotny jest wymiar gospodarczy naszych relacji. Jednocześnie na wzajemnych stosunkach ciągle cieniem kładzie się tragiczna historia. Różnica potencjałów w wymiarze gospodarczym, militarnym i politycznym, a także rozbieżne interesy również nie ułatwiają budowania deklarowanego „dobrego sąsiedztwa i przyjaznej współpracy”, które powinny leżeć we wspólnym interesie, tak Polski, jak i Niemiec.

Wydarzenia na scenie politycznej naszych zachodnich sąsiadów są pod-

dawane analizie zarówno na bieżąco przez licznych publicystów, jak i w sposób usystematyzowany i pogłębiony przez naukowców, badaczy tematu. Poszczególne okresy polityki zagranicznej Niemiec po powtórnych zjednoczeniu doczekały się już kilku szczegółowych wartościowych opracowań [K. Miszczak, *Polityka zagraniczna, bezpieczeństwa i obrony koalicji rządowej SPD-Sojusznicy 90/Zieloni w okresie 1998–2005*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2012; E. Cziomer, *Polityka zagraniczna Niemiec: kontynuacja i zmiana po zjednoczeniu, ze szczególnym uwzględnieniem polityki europejskiej i transatlantyckiej*, Elipsa, Warszawa 2005].

Cieszyć może fakt, że już w roku 2022 wydana została praca zbiorowa na temat polityki zagranicznej Niemiec podczas rządów Angeli Merkel. Redaktorem – Karolowi Janosiowi, Agacie Kałabunowskiej, Jadwidze Kiwerskiej oraz Tomaszowi Morozowskiemu udało się zebrać 11 tekstów czołowych polskich politologów, historyków. W kolejnych rozdziałach analizują oni różne płaszczyzny i kierunki polityki zagranicznej Niemiec. Praca stara się przynieść odpowiedzi na szereg pytań badawczych, m.in. „w jakiej mierze czynnikiem wpływającym na niemiecką politykę zagraniczną było przywiązanie do wartości, a w jakim stopniu żywotne interesy Niemiec?” [s. 7]. Głównym zagadnieniem, które starali się omówić, pozostawało zaś to, „Czy i jak zmieniła się pozycja i rola Niemiec na arenie międzynarodowej w ciągu owych szesnastu lat i jaki był w tym udział kanclerz Merkel?” [s. 11].

Pierwsze dwa rozdziały publikacji dotyczą polityki europejskiej. J.J. Węc

analizuje *Wpływ rządów Merkel na reformę ustrojową Unii Europejskiej i strefy euro*, Karol Janoś przybliża zaś stanowisko, jakie prezentują Niemcy wobec *Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony Unii Europejskiej*. Kolejne części pracy dotyczą polityk: migracyjnej – o czym pisze Agata Kałabunowska – i klimatycznej – Beata Molo. Jadwiga Kiwerska analizuje działania i pozycję Niemiec we wspólnocie transatlantycznej, w szczególności wymiar militarny i bezpieczeństwa w relacjach z USA. Joanna Dobosz Dobrowolska prezentuje *Niemcy na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych*.

Rozdziały w drugiej części pracy poświęcone są kolejno konkretnym kierunkom polityki zagranicznej Niemiec, poczynając od głównego europejskiego partnera, jakim jest Francja. *Europejskie wyzwania dla partnerstwa niemiecko-francuskiego* poddał analizie Bogdan Koszel. O wspomnianych, niełatwych relacjach z Polską, ich determinantach pisze Krzysztof Malinowski w rozdziale zatytułowanym *Niemcy wobec Polski*. W kolejnych uwaga poświęcona jest odleglejszym geograficznie od Niemiec państwu. Michał M. Kosman analizuje *Główne problemy w stosunkach niemiecko-rosyjskich*. Jakub Wódka przybliży *Relacje turecko-niemieckie i nabieranie przez nie transakcyjnego charakteru*. Całość wieńczy tekst zatytułowany *Polityka Merkel wo-*

bec Chin, przygotowany przez Tomasza Morozowskiego.

Czytelny, problemowy układ omawianej książki pozwala czytelnikowi na wybór konkretnego zagadnienia. Czytając pracę w całości, mamy okazję zapoznać się – w pierwszej części, z głównymi, szczególnie ważnymi problemami, inicjatywami Niemiec na arenie europejskiej, transatlantycznej oraz światowej podczas pełnienia urzędu kanclerskiego przez Angelę Merkel. W dalszych rozdziałach czytelnik otrzymuje przekrojowy obraz relacji bilateralnych naszego zachodniego sąsiada z konkretnymi państwami. Wybór padł tu na kraje, które pozostają szczególnie ważnymi obiektami zainteresowania niemieckiej polityki zagranicznej, jednocześnie zaś są istotne dla ogólnoświatowych stosunków międzynarodowych. Omawianą książkę można polecić jako istotną pozycję z zakresu polityki Niemiec. Dzięki warsztatowi naukowemu z jednej strony i przejrzystej konstrukcji z drugiej jest godna uwagi zarówno naukowców, studentów, publicystów, jak też wszystkich czytelników, którzy interesują się wydarzeniami na europejskiej i światowej scenie politycznej, a w szczególności polityką naszych zachodnich sąsiadów.

Mateusz Czasak
Instytut Studiów Politycznych PAN
ORCID: 0000-0003-0052-3189
mateusz.czasak@gmail.com